

JHNY

Muutoksenhaku julkisissa hankinnoissa

Neuvontaklinikka 3.11.2023 klo 9-10

Johtava juristi Eeva-Riitta Högnäs
Julkisten hankintojen neuvontayksikkö

Miksi muutoksenhaku?

Miksi muutoksenhakumenettely?

**Miksi tarjoaja hakee
muutosta?**

Muutoksenhaun kohde 1/2

- Hankintayksikön päätös tai muu hankintamenettelyssä tehty ratkaisu, jolla vaikutusta ehdokkaan tai tarjoajan asemaan
 - Hankintapäätös
 - Vastaus kysymykseen
 - Tarjouspyynnön julkaisu neuvottelumenettelyssä
- Muutosta ei voi hakea:
 - Hylättyyn hankintaoikaisuun
 - Ratkaisuun, joka koskee hankintamenettelyn valmistelua
 - Hankintailmoitusta edeltävät päätökset lähtökohtaisesti hankintamenettelyn valmistelua koskevia
 - Hankintasopimuksen osiin jakamatta jättämiseen
 - Yksinomaan halvimman hinnan / kustannusten käyttämiseen kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena

Muutoksenhaun kohde

2/2

- Käsittelylupa?
 - Ratkaisut koskien dynaamiseen hankintajärjestelmään hyväksymistä
 - Puitejärjestelyyn perustuvat hankinnat
- Option käyttöönotto:
 - Käyttöönotosta ei tarvitse tehdä erillistä hankintapäätöstä
 - Sama logiikka pätee sopimusmuutoksiin sopimusehtojen mukaisesti
 - Ratkaisuista on (suorahankintoina) valitettu markkinaoikeuteen, esim. MAO 201/19, 75/16, 629/16
- Pienhankinnassa sekä hankintaoikaisuvaatimuksen että kuntalain mukaisen oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun kunnan viranomaisen päätökseen voi hakea muutosta kunnallisvalituksella hallinto-oikeudelta

Muutoksenhakuohjeista

- Hankintaa koskeviin päätöksiin liitettävä muutoksenhakuohjeistus
- Neuvontayksikön sivuilla mallit sekä yleisestä että erityisalojen mukaisesta hankintaoikaisuohjeesta ja valitusosoituksesta
 - Lisäksi mallit yleisestä ja erityisalojen pienhankintoja koskevista hankintaoikaisuohjeista
- Muutoksenhakuohjeistus annetaan lähtökohtaisesti kilpailutettua hankintaa koskevan muutoksenhakusääntelyn mukaisena, ellei:
 - Tarjoukset jäävät selvästi esim. kansallisen kynnyсарvon alle
 - Syytä epäillä, että hankintayksikkö ei ole ennen hankintamenettelyn aloittamista asianmukaisesti ja riittävän tarkasti asiaa selvittäen arvioinut hankinnan arvoa

Muutoksenhakuun oikeutetut

- Hankintaa koskevasta asiasta valittaminen tai hankintaoikaisupyyntöön esittäminen edellyttää asianosaisuutta
 - ”*Se, jota asia koskee*”
 - Asianosainen on toimittaja, jolla on oikeudellinen intressi saada muutos virheelliseen hankintamenettelyyn
- Ehdokas, joka on tarjouskilpailun aiemmassa vaiheessa suljettu pois menettelystä, ei voi hakea muutosta hankintamenettelyyn jatkovaiheisiin
- (Kunnan) asukkailla tai (kunnallisilla) luottamushenkilöillä ei ole kynnysarvot ylittävässä hankinta-asiassa oikeutta valittaa tai esittää hankintaoikaisupyyntöä, elleivät he ole asianosaisia (vrt. pienhankinnat)

Muutoksenhakukeinot

- Muutoksenhaku hankintapäätöksestä poikkeaa kunnan ja valtion viranomaisten yleisistä muutoksenhakumenettelyistä
 - Markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvaan asiaan ei saa hakea muutosta kuntalain, hyvinvointialueesta annetun lain eikä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain nojalla
- Muutoksenhakukeinot eroavat toisistaan kynnysarvot ylittävissä ja alittavissa hankinnoissa
 - Pienhankinnoissa käytössä hankintaoikaisuvaatimus ja kuntien hankintojen osalta kuntalain mukainen oikaisuvaatimus sekä kunnallisvalitus hallinto-oikeuteen
 - Kansalliset kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa rinnakkaisina muutoksenhakukeinoina hankintaoikaisuvaatimus tai valitus markkinaoikeuteen

Hankintaoikaisu 1/2

- Mahdollistaa hankintamenettelyssä tapahtuneen virheen korjaamisen mahdollisimman nopeasti
- Edellytyksenä käytölle lain soveltamisessa tapahtunut virhe tai sellaisen uuden tiedon ilmeneminen, joka voi vaikuttaa päätökseen, ratkaisuun tai hankintasopimuksen tekemisen edellytyksiin
- Hankintaoikaisu voi tulla vireille joko hankintayksikön omasta aloitteesta tai asianosaisen vaatimuksesta
 - Asianosaisen vaadittava hankintaoikaisua 14 päivän kuluessa päätöksen tai muun ratkaisun tiedoksisaannista
 - Hankintayksikkö voi ottaa päätöksen tai ratkaisun korjattavakseen 90 päivän kuluessa niiden tekemisestä

Hankintaoikaisu 2/2

- Osapuolta, jonka oikeuteen tai etuun asiassa tehtävä uusi päätös tulee vaikuttamaan epäsuotuisasti, tulisi lähtökohtaisesti kuulla ennen asian ratkaisemista
- Hankintaoikaisuun seurauksena joko:
 1. ei muutosta alkuperäiseen päätökseen
 2. uusi päätös ja virheen oikaisu tai
 3. uusi päätös hankinnan keskeyttämisestä

Valitus markkinaoikeuteen

1/2

- Markkinaoikeus on erityistuomioistuin, joka käsittelee hankintojen lisäksi:
 - Kilpailuasioita
 - Tavaramerkkiasioita
 - Tekijänoikeusasioita
 - Markkinaoikeudellisia asioita
- Markkinaoikeus soveltaa pääasiassa hallintoprosessia (oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettu laki (HOL))
- Julkista hankintaa koskeva asia tulee markkinaoikeudessa vireille kirjallisella valituksella
 - Valittajan tulisi lähtökohtaisesti ilmoittaa hankintayksikölle aikeestaan panna asia vireille valituksella

Valitus markkinaoikeuteen

2/2

- Valituksessa yksilöitävä:
 1. päätös, johon haetaan muutosta;
 2. miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi (vaatimukset);
 3. vaatimusten perustelut;
 4. mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan (esim. jos ei ole antanut tarjousta tarjouskilpailussa)
- Oikeudenkäynnistä veloitetaan maksu 2120/4240/6350 e
- Prosessille tyypillinen piirre on markkinaoikeuden asian selvittämisvelvollisuus

Valitusajasta

- Valitus on tehtävä lähtökohtaisesti kirjallisesti 14 päivän kuluessa hankintaa koskevan päätöksen ja valitusosoituksen tiedoksisaannista
 - Hankintaoikaisun vireilletulo ei vaikuta valituksen tekemistä koskevaan määräaikaan
- Laskentatapa ja pituus voivat kuitenkin vaihdella:
 - Sopimus tehty odotusajasta huolimatta: 30 pv
 - Hankintapäätös ja/tai valitusosoitus olennaisesti puutteellinen: 6 kk
 - Avoimuusilmoitukset: 14 pv
 - Suorahankintasopimus tehty: 6 kk
- Valitusaika alkaa kulua ratkaisun tiedoksiantopäivää seuraavasta päivästä lukien

Valituksen vaikutus hankintasopimukseen tekemiseen

- Hankinnoissa, joissa on noudatettava odotusaikaa tai suora hankintailmoituksesta laskettavaa 14 pv määräaikaa, hankintayksikkö ei saa tehdä hankintasopimusta, jos asiasta on valitettu markkinaoikeuteen
- Jos suora hankinnasta on julkaistu suora hankintailmoitus, tulee odotusaikaa noudattaa
- Kielto alkaa valituksen vireilletulosta ja päättyy pääasiassa annettuun ratkaisuun tai väliaikaiseen täytäntöönpanoa koskevaan päätökseen, jolla sopimuksen teko on sallittu

Väliaikaiset järjestelyt

- Hankinta voidaan järjestää väliaikaisesti, jos hankintaa ei voida sen luonteen vuoksi lykätä käsittelyn ajaksi
 - Järjestäminen suoramankintana saattaa myös olla mahdollista
- Hankinnan tarpeen oltava välitön – esimerkiksi lakisääteinen velvollisuus palvelun järjestämiseen tai kyse on sellaisesta hyödykkeestä, jota hankintayksikkö tarvitsee tehtäviensä hoitamisessa
- Käytännössä väliaikaisjärjestelyä koskeva sopimus tulee olla päätettävissä markkinaoikeuden annettua asiassa ratkaisunsa

Markkinaoikeudet väliaikaiset päätökset

- Markkinaoikeus voi kesken prosessin antaa välipäätöksiä
 - Hankintapäätöksen täytäntöönpanon kieltäminen, keskeyttäminen tai salliminen markkinaoikeuskäsittelyn ajaksi
 - Intressipunninta
 - Valittaja, hankintayksikkö, voittaja, hankinnan loppukäyttäjät
 - Väliaikaisen hankinnan mahdollisuus
 - Hankintamenettelyn keskeyttäminen markkinaoikeuskäsittelyn ajaksi
 - Tiedon antaminen oikeudenkäyntiasiakirjasta
 - Suullisen käsittelyn järjestäminen
- Minioikeudenkäynti omine kirjelmöinteineen

Markkinaoikeuden ratkaisun seuraukset

- Jos hankinnassa on menetelty virheellisesti, markkinaoikeus voi määrätä seuraamuksia
- Ensisijaisesti määrättävät seuraamukset (reaaliseuraamukset):
 - hankintapäätöksen kumoaminen osaksi tai kokonaan
 - kieltä soveltaa hankinta-asiakirjassa olevaa virheellistä kohtaa tai noudattaa virheellistä menettelyä ja
 - velvoite korjata virheellinen menettely
- Muita seuraamuksia ovat hyvitysmaksu, tehottomuusseuraamus, seuraamusmaksu ja sopimuskauden lyhentäminen
- Kaikki seuraamukset eivät ole käytössä kaikissa hankinnoissa

Seuraamusten lisäksi

- Uhkasakko
 - Kiinteämääräinen sakko päävelvoitteen noudattamatta jättämisestä ("Kieltää tekemästä päätöstä tai panemasta täytäntöön sakon uhalla")
 - Markkinaoikeuden päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää
 - Tuore tapaus MAO 457/2023
- Oikeudenkäyntikulut
 - Pääsääntöisesti "häviöjä" velvoitetaan korvaamaan kulut
 - Hankintayksikön korvausvelvollisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, johtuuko oikeudenkäynti viranomaisen virheestä

Erityispohdintoja markkinaoikeusprosessiin liittyen

- Strategia päätösten antamiseen liittyen
- Valittajan menestymismahdollisuuksien arvioiminen
 - Käsittelyjärjestyksen tiedostaminen
 - Saatavilla olevien mahdollisten seuraamusten arviointi
 - Mitä mikäkin tarkoittaa käytännössä
- Toiset perusteet menestyvät paremmin kuin toiset
 - Epäselvyys ja epäjohtonmukainen tarjouspyynnön soveltaminen helppoja markkinaoikeudelle
 - Esim. syrjivyyys vaatii jo paljon sekä valittajalta että markkinaoikeudelta

Julkisia hankintoja koskevasta oikeuskäytännöstä

1/2

- Markkinaoikeudesta runsaasti oikeuskäytäntöä – miten päätöksiä luetaan?
 - Selatessasi oikeuskäytäntöä mene suoraan loppuun
 - Hyppää yli resiitti ja tarjouspyyntöasiakirjojen viittaukset, ja katso, onko asia ratkaistu asiasi kannalta samalla perusteella
- Lain mukainen vai vastainen menettely: onko hankintayksikkö toiminut lain vastaisesti
 - Kiinnitä huomiota oikeuskäytäntöön viittaamiseen prosessissa

Julkisia hankintoja koskevasta oikeuskäytännöstä

2/2

- KHO-valitusten vähäisyys muuttanut merkittävästi oikeuskäytännön rakennetta
 - Aiemmin KHO:lta tuli merkittäviä asiaratkaisuja, nyt enemmän markkinaoikeuden työtä arvioivia ratkaisuja
 - Ylemmän tuomioistuimen asiaratkaisujen jäädessä vähäisiksi, markkinaoikeuden rooli korostuu
 - MAO-ratkaisujen runsaus tuo haastavuutta markkinaoikeuden päätösten johdonmukaisuuteen; faktat aina tapausriippuvaisia, joten johtopäätösten tekeminen entistä vaikeampaa

Ennakkokysymykset

1/2

1. Milloin voi olla järkevää tehdä hankintasopimus kansallisessa hankinnassa valituksesta huolimatta?
2. Hankinnan väliaikainen järjestämismahdollisuus, jos hankinta jouduttu keskeyttämään MAO-valituksen takia ja uudelleen kilpailutuksessa sekä mahdollinen toimittajan vaihdos ottaa aikaa väistämättä kuukausia? Entä väliaikainen järjestämismahdollisuus KHO-käsittelyn aikana?
3. Pienhankinnan hankinta-aoikaisussa muutoksenhakuun liittyvä tiedoksianto-aika; noudatetaanko sähköisen asioinnin 3 vrk aikaa, koska hankintaan itsessään ei sovelleta hankintalakia?
4. Puitejärjestelyyn perustuva päätös, onko hyvä tehdä päätös, vaikka EU-kynnysarvo ei ylity?

Ennakkokysymykset

2/2

5. Jos hankintapäätöksestä on valitettu markkinaoikeuteen ja hankintayksikkö asian vireille tulon jälkeen keskeyttää valituksenalaisen hankinnan, onko markkinaoikeuteen keskeyttämisestä huolimatta syytä antaa täysimittainen vastine asiassa, mikäli vastapuoli ei vedä valitustaan pois?
6. Sopimusmuutokseen liittyvä muutoksenhaku
 - Sopimusmuutosilmoitus 14 pv
 - Ei ilmoitusta 6 kk

JH

JULKISTEN
HANKINTOJEN
NEUVONTAYKSIKKÖ

NY